

Szczepan Czarnecki

Czeska delegacja z oficjalną wizytą w Serbii – implikacje dla polityki zagranicznej Czech

Podczas oficjalnej wizyty w Serbii, odbywającej się w dniach 10-12 września 2019 r., prezydent Republiki Czeskiej Miloš Zeman opowiedział się za wycofaniem uznania niepodległości Kosowa. Po spotkaniu w Belgradzie z prezydentem Serbii Aleksandarem Vučićem prezydent Czech poinformował, że w przyszłym miesiącu przeprowadzi konsultacje z organami władzy ustawodawczej na temat możliwości wycofania uznania niepodległości Kosowa przez Republikę Czeską. Jednocześnie towarzysząca prezydentowi Czech delegacja, złożona z czterech ministrów i pięćdziesięciu przedsiębiorców, podpisała w Serbii szereg umów i porozumień gospodarczych, dotyczących współpracy w dziedzinie obrony, infrastruktury i nowych technologii.

Oficjalna wizyta czeskiej delegacji w Serbii, której przewodniczył prezydent Miloš Zeman, odbyła się w dniach 10-12 września 2019 r. W podróży do Serbii prezydentowi Czech towarzyszyli czterej czescy ministrowie: minister spraw wewnętrznych Jan Hamáček (ČSSD), minister obrony Lubomír Metnar (ANO), minister przemysłu i handlu Karel Havlíček (ANO) oraz minister transportu Vladimír Kremlík (ANO). Wraz z przedstawicielami rządu do Belgradu udała się także grupa pięćdziesięciu przedstawicieli czeskiego biznesu. Wśród czeskich przedsiębiorców znalazły się firmy z branży e-commerce, energetyki, inżynierii, budownictwa, żywności, turystyki i przemysłu obronnego. Wizyta czeskiej delegacji skoncentrowana była na rozwoju współpracy handlowej pomiędzy dwoma państwami. W ramach wizyty prezydent Czech, ministrowie oraz przedstawiciele biznesu przeprowadzili szereg czesko-serbskich spotkań bilateralnych, poświęconych intensyfikacji współpracy handlowej. Kwestie współpracy gospodarczej omówiono także w ramach czesko-serbskiego forum gospodarczego, zorganizowanego 11 września w Belgradzie.

Przebieg wizyty. Oficjalna wizyta czeskiej delegacji w Serbii przyniosła korzyści w postaci umów oraz porozumień podpisanych przez ministrów obu państw. Minister przemysłu i handlu Karel Havlíček (ANO) spotkał się w Belgradzie z czterema ministrami odpowiedzialnymi za energię, przemysł, technologię i budownictwo. W ramach przeprowadzonych spotkań omówiono m.in. możliwy kontrakt na dostawę 130 tramwajów dla Belgradu, inwestycje w sektorze spożywczym, telekomunikacyjnym, infrastruktury i budownictwa. Serbski minister Nenad Popović oraz Karel Havlíček podpisali także memorandum o współpracy w dziedzinie innowacji, sztucznej inteligencji i robotyki. Efektem spotkań ministrów obrony Lubomíra Metnara (ANO) i Aleksandara Vulina (PS) ma być ściślejsza współpraca Czech i Serbii w sektorze bezpieczeństwa. Umowa pomiędzy ministrami obrony Czech i Serbii, zawarta 11 września w Belgradzie, przewiduje współpracę obu państw w zakresie nowoczesnych technologii zbrojeniowych, obrony, edukacji wojskowej oraz szkoleń.

Dezaprobatą wobec niezależności Kosowa. Jednym z dominujących akcentów oficjalnej wizyty czeskiej delegacji w Serbii stały się słowa Miloša Zemana dotyczące niepodległości Kosowa. 11 września, podczas konferencji prasowej w Belgradzie, prezydent Republiki Czeskiej powiedział, że wycofanie uznania niepodległości Kosowa wymaga konsultacji politycznych. Konsultacje te miałyby odpowiedzieć na pytanie, czy Republika Czeska byłaby w stanie wycofać uznanie Kosowa jako niezależnego państwa. Zeman wyraził swoje poparcie dla tej inicjatywy, dodając, że Kosowo jest państwem kierowanym przez zbrodniarzy wojennych i nie należy do wspólnoty państw demokratycznych. Słowa Miloša Zemana spotkały się z aprobatą prezydenta Serbii Aleksandara Vučića.

W okresie swojej prezydentury Miloš Zeman wielokrotnie wyrażał dezaprobatę wobec niezależności państwowej Kosowa. W 2015 r. prezydent Czech nazwał ówczesnego wicepremiera, a dziś prezydenta Kosowa Hashima Thaçiego zbrodniarzem wojennym. W marcu 2017 r., podczas wizyty w Chorwacji, wyraził swoje poparcie dla

integracji euroatlantyckiej na Bałkanach, podkreślając wykluczenie z tego procesu Kosowa. W kwietniu 2015 r. w wywiadzie dla serbskiego dziennika „Večernje novosti” Miloš Zeman stwierdził, że uznanie niepodległości Kosowa otworzyło puszkę Pandory, rozpoczynając tym samym niebezpieczny proces przerysowywania granic na całym świecie. Podczas poprzedniej wizyty w Serbii, w 2014 r., prezydent Czech określił Kosowo mianem dziwnego państwa, którego istnienia nigdy nie uznał.

Reakcje polityczne w Czechach. Wypowiedzi prezydenta Miloša Zemana wywołały natychmiastowe, w większości krytyczne reakcje wśród czeskich polityków. Towarzyszący prezydentowi w podróży do Serbii wicepremier i przewodniczący partii ČSSD Jan Hamáček podkreślił, że niezależność Kosowa została uznana przez rząd Mirka Topolánka wiosną 2008 r. i to właśnie ta decyzja jest wiążąca. Minister spraw zagranicznych Czech Tomáš Petříček (ČSSD) zdystansował się od oświadczenia czeskiego prezydenta i podkreślił, że to rząd, a nie prezydent jest odpowiedzialny za politykę zagraniczną państwa. Odmiennie wobec słów prezydenta Czech zareagował premier Czech Andrej Babiš (ANO), który uznał różnorodność stanowisk przedstawicieli czeskich władz za potrzebę debaty na ten temat. Natomiast lider SPD Tomio Okamura podziękował prezydentowi za wypowiedziane słowa i podkreślił, że jego partia całkowicie odrzuca niezależność Kosowa, które – według niego – stanowi integralną część Serbii.

Polityka Czech wobec Kosowa. Wniosek o uznanie państwowości Kosowa przez Republikę Czeską w 2008 r. przedstawił ówczesny minister spraw zagranicznych Karel Schwarzenberg. 21 maja 2008 r. rząd Republiki Czeskiej uznał niepodległość Kosowa. Przeciwnie stanowisko wobec kosowskiej państwowości reprezentowali wtedy ówczesny prezydent Czech Václav Klaus oraz część polityków z ramienia ČSSD i KSČM. W latach 2008-2013 zasadność uznania Kosowa przez Republikę Czeską nie była szerzej kwestionowana. Problem uznania niezależności Kosowa powrócił do czeskiej polityki w 2013 r., po objęciu urzędu prezydenta przez Miloša Zemana, prezentującego krytyczne, odmienne niż rząd stanowisko wobec kosowskiej państwowości. W czerwcu 2019 r. minister spraw zagranicznych Czech Tomáš Petříček podczas spotkania w Pradze ze swoim kosowskim odpowiednikiem Behgjetem Pacollim poparł europejskie ambicje Kosowa dotyczące akcesji do UE. Petříček zadeklarował również, że podczas październikowego spotkania w Chile poprze wniosek Kosowa o dołączenie do międzynarodowej organizacji policyjnej Interpol. W czerwcu 2019 r. ministrowie Kosowa i Czech podpisali także umowę o współpracy gospodarczej. Jednocześnie minister spraw zagranicznych Czech wyraził zaniepokojenie stagnacją dialogu między Kosowem a Serbią jako czynnikiem blokującym negocjacje akcesyjne obu państw do UE.

Wnioski. Rząd Republiki Czeskiej stara się utrzymywać zbalansowaną politykę w regionie Bałkanów Zachodnich. Ewentualne wycofanie uznania niepodległości Kosowa stanowiłoby zaprzeczenie dotychczasowych działań czeskiej dyplomacji. W styczniu 2018 r. czeskie MSZ wydało oświadczenie, że cofnięcie uznania państwa w prawie międzynarodowym byłoby krokiem zupełnie niestandardowym i wyjątkowym. Brak jest okoliczności uzasadniających zmianę czeskiego stosunku wobec kosowskiej państwowości. Utrzymanie stanowiska Czech wobec Kosowa leży również w interesie bezpieczeństwa regionu i czytelności czeskiej polityki zagranicznej. W przypadku ewentualnego cofnięcia uznania niepodległości Kosowa Czechy stałyby się pierwszym państwem członkowskim UE i NATO, który tego dokonał. Taka decyzja byłaby poważnym utrudnieniem dla Kosowa, którego status międzynarodowy nadal pozostaje niejednoznaczny.

Wypowiedź prezydenta Miloša Zemana, dotycząca wycofania uznania niepodległości Kosowa, może pogłębić polaryzację polityczną w czeskim parlamencie. 24 lipca 2019 r. Senat Republiki Czeskiej większością głosów zatwierdził projekt skargi konstytucyjnej na prezydenta Czech. Zdaniem wnioskodawców, prezydent Zeman dopuścił się naruszenia konstytucji, m.in. poprzez brak mianowania proponowanych przez szefa gabinetu członków rządu czy realizowaną przez niego politykę zagraniczną, uznawaną za sprzeczną z polityką rządu. Aby sprawa skargi senackiej została rozpatrzona przez Sąd Konstytucyjny, musi uzyskać poparcie Izby Poselskiej, co wymaga zgody 120 deputowanych. Przy obecnym układzie sił w czeskim parlamencie wydaje się to jednak mało prawdopodobne. W przypadku ewentualnej aprobaty Izby Poselskiej skarga trafi do Sądu Konstytucyjnego, który może zadecydować o pozbawieniu prezydenta urzędu.

W wyniku oświadczeń prezydenta Zemana Kosowo wycofało się z udziału w szczycie Grupy V4 i krajów Bałkanów Zachodnich, odbywającym się 12 września w Pradze. W spotkaniu czterech premierów państw Grupy

Wyszehradzkiej i przedstawiciele sześciu państw Bałkanów Zachodnich pierwotnie miał uczestniczyć wicepremier Kosowa. Kosowska delegacja odwołała swoje uczestnictwo w szczycie, a państwo było reprezentowane przez przedstawiciela ambasady w Pradze. Szczyt państw V4 i państw bałkańskich w Pradze miał na celu zacieśnienie współpracy między dwoma obszarami. Republika Czeska popiera integrację krajów Bałkanów Zachodnich z Unią Europejską.

Ze względu na ostatnie działania czeskich władz w zakresie rozwoju gospodarczego obserwuje się istotny wzrost zainteresowania współpracą Czech z państwami Półwyspu Bałkańskiego oraz Turcją. Rosnące znaczenie Serbii wynika m.in. z ustabilizowanej sytuacji gospodarczej. Serbia znajduje się w fazie wzrostu gospodarczego i jest otwarta na inwestycje w zakresie infrastruktury, budownictwa, obronności i nowych technologii. Według statystyk za 2018 r., czeskie firmy eksportują do Serbii towary o wartości ponad 15 mld CZK rocznie. Podstawę czeskiego eksportu do Serbii stanowią samochody osobowe, części samochodowe oraz energia elektryczna. Podróż czeskiej delegacji do Serbii to także kolejna w ostatnich miesiącach wizyta o charakterze gospodarczym w regionie. W dniach 2-4 września premier Czech Andrej Babiš (ANO) złożył oficjalną wizytę w Turcji. Celem podróży czeskiego premiera do Ankary oraz Sztambułu była wymiana poglądów dotyczących polityki europejskiej, a także intensyfikacja stosunków gospodarczych dotyczących kwestii infrastruktury, zbrojeń, żywności i energii. W oficjalnej podróży premierowi Czech towarzyszył minister przemysłu i handlu Karel Havlíček, a także delegacja czeskich przedsiębiorców.